

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Her toplumda belirli maddi ihtiyaçları gidermek amacıyla geliştirilmiş olan bir teknik sistemin yanında insanlar arası sosyal ilişkileri inceleyen kurallar, örf ve adetler, gelenekler ve düşünceler mevcuttur.
- ▶ İşte hem bu teknik sistem hem de sosyal ilişki sistemleri kültürü oluşturan temel mekanizmalardır.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Toplumların en ayırt edici vasfı, kültür adı verilen oldukça karmaşık bir özelliğe sahip olmasıdır.
- ▶ Bu karmaşık, insanının davranışlarının, alet yapımı, gelin adetleri, cenaze ayinleri, çiftçilik, cinsiyet rolleri, cinsel pratikler ve sanat gibi son derece farklı alanları, yani öğrenmeye dayalı ve bireyler arasında aktarılabilen her şeyi kapsamından kaynaklanmaktadır.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- Kültür anlaşılması kolay olan bir olgu değildir çünkü öğrenilmiş olanı doğuştan olandan ayırt etmek kolay gözükse de pratikte bu hiç de kolay değildir (örneğin, ateş karşısında duyumsadığımız korkuya rağmen ateş yakmak gibi). Bunun nedeni öğrenilmiş olsun olmasın bütün davranışların zihinde bir temelinin olmasıdır. Örneğin bireyin yetişirken Arapça değil de Türkçe öğrenmesi açıkça kültürel bir fenomendir. Dil öğrenme becerisi ise insana özgü eşsiz bir özelliktir.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Kültür böylece yaşamımız boyunca öğrenme yoluyla edindiğimiz her şeyi kapsadığından değişebilmektedir ve bu nedene dinamiktir.
- ▶ Kuşaklar arası farklılıklar, benzerliklerle beraber bireyin ailesinden ve ebeveynlerinden farklı düşünüp davranması bu dinamikliğe örnektir.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Kültürel davranış aynı toplumdaki bireyler arasında da büyük farklılıklar göstermektedir. Her birey aynı yemeği yemez, hatta cinselliği aynı şekilde yaşamaz.
- ▶ Buna rağmen kültürel esnekliğin belirgin sınırları vardır; insanın duyu mekanizmaları, zekası, duyguları, üreme sistemleri, renk algısı, iyi ve kötü; maddi öğelere ilişkin değerlilik veya değersizlik algıları, dilsel yetenekler bütün dünyada aynıdır.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Toplumsal yaşamın çeşitli değerlendirme pratikleri dahi farklı kültürlerde son derece benzer örüntüler sergilemektedir.
- ▶ İnsan güzelliğine ilişkin fikirler, aile ya da akrabalık bağlarının önemi, yaş ve cinsiyet ayrımlarının kabulü, “ün”ün önemi, din ve sanata verilen önem her insan toplumunun ortak unsurlarıdır.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Kültür simgesel iletişim sistemi olan dil aracılığıyla aktarılmaktadır. İnsan dilinin keyfi bir niteliği bulunmaktadır: sözcükler anlam değiştirebilir, yeni anlamlar oluşturmak üzere birleştirilebilir ve değiştirilebilir ve sözcükler mevcut olmayan şeyleri, geçmiş ve gelecekteki olay ve olguları, soyut nitelikleri, zihinsel fenomenleri temsil edecek şekillerde kullanılabilir.
- ▶ Dil böylelikle insanların tahayyül edilen durumlarda ne yapacaklarını aktarmalarına, deneyimlerini soyut kategoriler halinde örgütlemelerine (örneğin mutlu bir vesile ya da kötü bir işaret) ve daha önce hiç dile getirilmemiş düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlamaktadır.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Ahlak, din, felsefe, edebiyat, bilim, iktisat, teknoloji ve daha pek çok insan bilgisine ve inancına dair olan şeyler dil aracılığıyla öğrenilip kullanma yeteneğiyle sınırlı kalmaz; aynı zamanda kültürel bilgi, dil ve pratikler aracılığıyla da yeniden üretilmektedir.
- ▶ Toplumlara ve onların kültürlerine özgü bütünsel yapı, bir toplumdan diğerine önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın temel nedeni dil farklılığı ile toplumların yakın, orta ve uzun vadeli pratikleri ve sorunların giderilmesine ilişkin farklı çözümler üretmeleriyle ilgilidir.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- ▶ Böylece bir toplumdaki diğerine, bir sosyal gruptan diğerine önemli ölçüde farklılaştığını gözlemlediğimiz kültürel çeşitlilik, toplulukların ve toplumların yaşadığı yerlerle özdeşiktir.
- ▶ Aynı dili ya da şiveyi kullanan, sorunlar karşısında benzer çözümler üretebilen ve uygulayan, çoğu kez birbiriyle dayanışan, aynı gelenek ve görenekleri taşıyan bireylerden oluşan sosyal gruplara ilişkin bu yapı, sosyo-mekânsal bir farklılığa / çeşitliliğe karşılık gelmektedir.

2 Bir Sosyo-mekânsal Sistem Olarak Kültür

- Böylece dünyanın bir ucundan diğere kültürleri birbirinden oldukça farklı toplumlarla karşılaşmakta; heterojen toplumlari barındıran büyük kentlerde daha dar alanlarda farklı kültürel gruplar bir arada, bazen ayrışık ama yakın yerlerde yaşamaktadır.